

angående hvarje udda versfot. Likaså kunde B. T. t. ex. i Noëls och Chapsals Lexicon finna en annan definition på hyperkatalektisk vers, äfvensom det lätt kunnat inses, att vi endast velat antyda, att de ifrågavarande versarne voro öfvermåliga.

Läsaren har säkert funnit dessa bevis öfverflödiga. Men en gång för alla kan det vara värdt att pröfva detta inbillade vetande, som så enträget söker krypa fram, för att få visa sig, icke för sakens skuld. Vi tillstå ganska öppet, att vi endast rådfrågade örats fordringar, då vi förklarade de citerade orden för daktyler. Hade vi misstagit oss, så skulle vi ansett detta för en småsak. Om saken verkligen förtjenat närmare utredas, hade B. T-s tillgörande kunnat vara förlåtligt, äfven i dess nuvarande inbilliska och bristfälliga skick. Men det gäller en ringa sak, likgiltig för största delen af Tidningsläsare. Och de få, som derom tagit kunskap, veta troligen mera än B. T. visat sig veta. Såsom Runebergs målsman mot oss, hoppas vi åter B. T. icke uppträdt.

Den förtjenst B. T. förvärfvat sig genom att icke i bolag med Åbo Underrättelser beskylla Saima för litterär stöld, vilja vi deremot tacksamt erkänna.

20

110 TIDNINGSLITTERATUREN I FINLAND.

Saima n:o 25 20. VI 1844

Saimas hedervärda kamrater i Tidningskrådet hafva ofta förebrått henne den ringa vördnad, hon visat deras utomordentliga förtjenster, och ett serdeles innehållsrikt blad, Borgå Tidning, har högtidligen protesterat mot vår uppgift, att samtliga Tidningar skulle innehålla »Just Ingenting.» Man tyckes vänta bevis för detta påstående, likasom om det varit Saima gifvet att bevisa att $0 = 0$. Kanske har också någon läsare, som icke gifvit akt på bevisets alla svårigheter, delat deras väntan.

Till ursäkt, om den är af nöden, torde vi få åberopa, att Saima såsom en den allmänna opinionens organ kan hafva nog af att rätt och slätt uttala denna. Och då på frågan: hvad innehålla dagens Tidningar? man nästan alltid får till svar: »Just Ingenting» – så bör väl denna opiniom anses för den allmänna, d. ä. känd sak för så god som vittnad. Ty om man stundom äfven svarar: »Ingenting.» med bortlemnande af det lilla »just.» så kan detta med skäl räknas till de undantag, hvilka icke upphäfva regelns giltighet.

Dessutom är det också ett odiöst företag, att granska enskildheter, der ingenting står att vinna på granskningen. Hvad vill man väl anföra om Tidningar, som intet egentligt innehåll ega? Ty för sådant kan man icke lämpligen anse en på måfå lånad samling af historier och anekdoter, ofta år från år repeterade. Endast Morgonbladet har visat håg för något dugligare; men äfven det synes numera vara förtröttadt. Det enda, som ännu kunde göra anspråk på att vara ett innehåll, hvarvid något kan tänkas, och om hvilket något kan sägas, är samlingen af nyheter, d. ä. befordringar, dödsfallsannonser, o. s. v. Väl inseende detta hafva också de särskilda Tidningarne med undantag af dem i Borgå och Vaså tillägnat sig detta maktpåliggande innehåll. Och det är isynnerhet, när förrådet här af tryter, som man får höra det anförda: »Just Ingenting.» Emellertid ser man sällskapet visa den mest ogenerade och själfbelättna uppsyn i verlden. Med oefterhärmlig naiveté kan ett sådant blad tala om »våra kolleger, som företrädesvis behandla

50

de stora och viktiga frågorna för dagen,» rosande sin egen »småttreflighet» och »a la *bonheure*» förbindande sig att traktera »våra värda läsare och läsarinor med någon lättsmältare själaspis.»

Följden af detta trakterande med lättsmält själaspis är lätt beräknad. Ofta och med något skäl har man klagat öfver den lösliga bildning och den afsmak för all allvarligare läsning, som genom Tidnings litteraturen förbredes. Hvad skall då den Tidningslitteratur verka, som just lägger an på att traktera med lättare själaspis och rosar sig af denna verksamhet? Vi tillhöra ingalunda dem, som tro, att den större läsande allmänheten någonsin skulle understödja en Tidning, hvilken blott innehölle långa och grundliga undersökningar och allmänna resonemanger i det ena eller andra allvarliga ämnet. Icke heller fordra vi i en Tidningsartikel ens samma sakkännedom och noggrannhet, som i ett arbete för bokhandeln. Tidningslitteraturen måste alltid vara och förblifva tidsfördrifsläsning, sådan den lämpar sig för flera olika samhällsklasser. Sakens natur gör dessutom nödigt, att tidningsartiklar skrivas för dagen, så att stundom manuskriptet vandrar till sättaren, förrän bläcket derå hunnit torka, och man måste då hålla till godo med mångt fel i sak, mången oaktsamhet i uttryck. Men allt detta förbjuder icke en Tidning att röja något annat sträfvande, än det att fördrifva tiden. Något spår borde dock äfven märkas, att tiden drifver Tidningen framåt, något syfte att väcka tanken på det goda eller motarbeta det onda, som tidens anda medförer. Till tidsfördrif räknas äfven de, hvilka kallas ädla. Men all läsning är icke af denna natur. Undersökningen kan göras läsbar för den större allmänheten, då den slutar sig till frågor, som för dagen sysselsätta denna allmänhet, till bestående förhållanden, vid hvilka denna under sitt dagliga lif är fästad, och öfver hvilka erfarenheten kan lära den att döma. Uppmärksamheten kan dock väckas på något ädelt och gagneligt, om hänvisningen sker med den värma för sak, som vittnar, att den icke finnes der för statens skuld. En bestämd plan, ett fortsatt bemödande för ett godt systemål kan icke undgå att småningom väcka och vinna deltagande. Äfven berättelser och noveller kunna genom något vittna, att de tillhöra skön konst, och om icke förädla, likväl underlåta att förderfva läsarens smak. Nyheter, skämt, infall, anekdoter, smånotiser läser ingen vilja förvisa ur Tidningarnes spalter. Men då i dem intet annat finnes än detta, då intet göres för att uppfylla de förstnämnda, väsendtligare fordringarne, så måste en sådan Tidningslitteratur obetingadt fördömas.

Och frågar man sig nu: hvilken plan röjer sig väl i den ena eller andra Tidningens i landet utgifvande? Hvilka sträfvanden uttala sig i dem, förutan det nämnda att »fördrifva tiden?» Må den läsande allmänheten besvara dessa frågor. Eller må Tidningarne sjelfva göra det, om deras blygsamhet icke sådant förbjuder.

Men det finnas förhållanden, med hvilka, stundom påpekade, aldrig uttalade, man likväl gerna vill ursäkta Tidningslitteraturens brister. Vi mena censuren. I afseende härå är det verkligen af stor vikt att uttala ett frimodigt och sansadt ord, emedan den absoluta tystnaden i detta ämne verkar blytung och lätt kan förlama den litterära produktiviteten öfverhufvud, under det å andra sidan mångtydiga allusioner alstra falska och öfverdrifna föreställningar om hithörande förhållanden.

Onekligt är, att Tidningspressen mer än någon annan gren af litteraturen måste af censuren bindas i sina yttringar. Ty såsom dagligen återkommande och spridda till en större allmänhet kunna Tidningarne jemförelsevis lättare åstadkomma såväl godt som ondt. Tryckfrihetslagstiftningen har också derföre i alla länder underkastat

dem strängare kontroller än alla andra litteraturens alster. Att Finland häruti icke kan göra något unnantag, lärer således lätt inses.

Att likväl dermed vilja bemantra de sannskyldiga orsakerna till Tidningspressens skrala skick, bevisar blott vederbörandes goda håg att ursäkta sig sjelfva och sin tröghet. Ty den tryckfrihet, som i landet finnes, lemna utrymme nog för en press af annan beskaffenhet än den närvarande. Politisk diskussion kan, vid den författning landet eger, ingen sansad man begära. Likaså litet kritiker öfver publika myndigheters förfarande, sådane de i verkligt konstitutionela länder äro vanliga, ofta diktade af bitter partianda och egennyttan. Men erfarenheten har bevisat, hvad också lätt kan slutas, att öfver den allmänna ekonomiska lagstiftningen, borgerliga lagens stadganden, kommunala angelägenheter o. s. v. diskussion i tryck får ega rum, och sjelfva officiela Tidningen har genom upptagandet af insända artiklar i dessa ämnen styrkt detta förhållande. Det är vidare en känd sak, att landets Styrelse låtit från trycket utgifva förslag till allmänna stadganden och offentligen uppmanat sakkunniga män att öfver dem afgifva yttranden. Ja man har sett utländska blad, som innehållit ovärdiga insinuationer mot person, utan betänkande utdelas, och allmänheten har äfven vetat uppskatta detta högsinta förtroende till dess rättskänsla och goda omdöme.

Ännu står litteraturens vidsträckta fält Tidningspressen öppet. Här är och måste kritiken vara fullkomligt fri och obunden. Vål ega Domkapitlen inseendet öfver allt, hvad i teologiska ämnen tryckes. Men att deras bedömanden skall ledas af en berömvärd tolerans kan redan slutas af dessa en kyrkans styresmans upplysta ord till presterskapet: »Det är i begreppets utveckling vår Kyrka, efter min öfvertygelse, har sin styrka. Må andra kyrkor gerna förebrå den stelhet och brist på inre värma, vi skola ej låta oss deraf förledas att kasta oss i känslans, fantasiens och den omedelbara illuminationens armar.» Vi nämna särskildt detta, emedan just den teologiska litteraturen är den, som finner den största publik, och hithörande frågor det allmännaste deltagande. I andra vetenskapsgrenar och i skön litteratur kan endast fråga uppstå om att förhindra uppenbart revolterande och osedliga lärorens spridande.

Så är fältet för Tidningspressens verksamhet inom landet stor nog. Endast i afseende å nya allmänna lagstadganden måste den inskränkning i det anförda göras, att en kritik öfver desamma kan anses olämplig omedelbart efter deras utfärdande, likasom den då alltid skulle sakna det vittnesbörd, som kan hemtas ur något års erfarenhet om deras verkningar. Men just i afseende å administrativa och ekonomiska åtgärder åstadkommer tiden så snabba förändringar, att hvad som den ena dagen är fruktbringande, den andra kan blifva ett hinder för den allmänna utvecklingen. Att nu detta är erkändt, derpå hafva vi redan citerat bevis. Särskildt böra vi tacksamt erkänna, att Saima såväl i detta hänseende som eljest rönt ett förfarande så liberalt, som vi med betänkande af omständigheternas kraf någonsin kunnat vänta, och vi äro derföre icke sinnade att här söka ursäkt för vårt blads många och stora brister.

Kanske kan det antagas, att förhållandena icke alltid varit lika gynnande som för närvarande. Censuren är gammal i landet, och man känner, att den under Carls förmynderskap och Gustaf Adolfs regering var ganska sträng både i Sverge och i Finland. Med kriget 1808 upphörde den i det sednare landet, och detta tillstånd fortfor i tjugu års tid. Vi veta icke, att under denna tid något missbruk af tryckfriheten

skulle gjort censurens återinförande nödigt, utan torde detsamma helt och hållet hafva afsett kontrollen öfver utländska skrifter, emedan de, hvilka inom Kejsarriket voro förbjudna, icke heller lämpligen kunde tillåtas till införsel i Finland, och kanske äfven emedan den allt ifrån Napoleons fall stigande mängden af förderfvande och förkastlig läsning gjorde större omsorg nödvändig. I afseende å den ringa inhemska litteraturen kan deremot censurens återinförande hellre fattas hafva afsett framtiden än det närvarande. Likväl måste det hända, att åtgärdens nyhet såväl skulle göra vederbörande censorer osäkra angående det tillåtna och otillåtna, som hos skriftställare väcka en ängslig omsorg för hvarje nedskrifvet ord. Ty lagens bestämmningar kunna aldrig blifva fullkomligt noggranna, der fråga är om ord och uttryck. Halfannat decennium har, såsom vi trott oss finna, frambragt större säkerhet på båda sidor. Och detta är nödvändigt, emedan en ängslig oro å skriftställarens sida måste förlama hans krafter.

Det är isynnerhet i detta sistnämnda afseende det är ett stort, verkligt behof, att äfven offentligen omnämna dessa förhållanden och att beteckna den sfer, inom hvilken skriftställaren, enligt hvad erfarenhet och eftertanke gifva vid handen, kan fritt röra sig. Är väl Finland det enda land der litteraturen är underkastad censur? Finnes den icke, för att förtiga så många andra länder, äfven i Tyskland, utan att detta derigenom hindras från att vara det litterärt mest produktiva i världen? Här såsom der gäller det tryckfrihetens missbruk icke dess rätta bruk. I ett land, der mycket göres för undervisningen, der ett Universitet finnes, rikare doteradt än troligen de flesta i Europa, kan det aldrig blifva fråga om att onödigtvis binda den litterära produktiviteten. Den som vill medlet, vill äfven ändamålet, och då så mycket göres för den vetenskapliga undervisningen, så göres allt detta äfven för vetenskapen. Men denna röjer icke sitt lif endast i katedern, utan mycket mer i det offentliga, i vetenskapliga arbeten, tillgängliga för alla. Och åter står icke vetenskapen så isolerad från skön konst och från all annan litteratur öfverhufvud, att den förra skulle kunna umbära den sednare; då den tvärtom förnämligast förmedlad af den sköna litteraturen och den i god mening populära litteraturen öfverhufvud förmår tränga ned till den större allmänheten och höja nationens bildning. Det stora afståndet i litterär bildning mellan de bättre lottade samhällsklasserna och massan af folket utgör i flera Europas länder innersta roten till den oro, hvaraf samhället lider. Och att fylla detta svalg är derföre lika mycket mencklig pligt, som det innebär en klok omtanke för framtiden.

Ännu förtjenar att tagas i betraktande det för Finland egendomliga förhållande, att litteraturens språk icke är nationens. Så mycket än detta i vår tanke verkar till den inhemska litteraturens nedtryckande, så utgör det en gynnsam omständighet i afseende å publicitetens vådor, emedan derigenom litteraturen för massan af folket är strängt afskild från all annan, och derföre intet är att befara för den okunnigare mängdens förvillande genom någon skrift på Svenska språket. Och äfven den Svenska almogen i Finland utgör en så obetydlig del af nationen. Så länge detta förhållande varar, kan derföre en ännu större liberalité visas i afseende å den inhemska Svenska litteraturen. Vi förbigå så många andra grunder härtill, såsom det lugna och sansade förhållande Finska nationen alltid iakttagit, den djupa vördnad för höga öfverheten («korkia esivalta»), som i denna stund, jemte förtroendet till lagens skyddande makt, utgör en den mest framstående sida af folkets karakter, det dag för dag stigande välståndet i landet, embetsmannens goda bergning och fasta skydd af lagen, och lagskipningens

oklandradt säkra handhafvande öfverhufvud. Läger man ännu härtill den religiösa undervisningens allmänlighet, så hafva väl få länder ett säkrare värn mot de förvillelser, tryckpressen kunde föranleda, än Finland eger dem.

10 Betänker man allt det anförda, så finner man lätt, att Tidningspressen i landet icke åt något håll kan vältra skulden för sin betydelselöshet. Visserligen lider äfven den af saknaden af en nationallitteratur. Men säkert är, att förhållandena väl skulle tillåta, att den vore dugligare än den för närvarande är. Närmaste orsaken till dess lägervall är otvifvelaktigt den, att den helt och hållet fallit i händerna på boktryckaren, blifvit endast och allenast ett medel till penningeförvärf. Det ringa antalet af boktryckerier har gjort Tidningarne till ett monopolium för deras nuvarande utgifvare. För förläggaren kan det åter vara och är fullkomligt likgiltigt, hvad Tidningen innehåller, endast afsättningen är god. Otvifvelaktigt och af mången erfarenhet besannadt är det också, att de dugligaste litterära produkter icke räkna de flesta läsare. För en Tidnings debit äro ofta färska nyheter nog, och Helsingfors Tidningars »förljudes» har varit en den bästa prenumerantkrok. Allmänhetens smak kan också genom dålig litteratur förderfvas, och det kommer lätt 20 till den punkt, att ingen annan »själaspis,» än den tanklösaste och mest slappa »tidsfördrifsläsning» kan njutas. Vi anse, att sakerna i det närmaste stå på denna punkt. Önska äfven de redaktörer, hvilka Tidningens förläggare mot ett njuggt honorarium anlitar, verka något godt och dugligt, så tvingas de att följa med strömmen, ty hvarje artikel i ett allvarligare ämne gör förläggaren orolig. Redigerandet af en Tidning är i sådana förhållanden det mest otacksamma arbete i verlden. En ung man skrifver dervid inom kort tid sin penna slö, och för detta har han kanske icke ens haft ett anspråkslöst uppehälle under den tid han redigerat Tidningen. Förläggaren är ensam egare till 30 densamma, och för honom är ombyte af redaktör efter få år vanligen en fördel.

Hvar under sådana förhållanden hjelp skall sökas, är icke svårt att utgrunda. Landets Universitet står till den större allmänheten uti allsingen beröring. De män, som vid detsamma verka, äro för den till en stor del lika obekanta till namn som till åsigter. Vi vilja härigenom icke hafva sagt något, som kan förnärma vederbörandes litterära sjelfkänsla. Men det är ett faktum, att den lärdom, som nedlägges i de Akademiska afhandlingarne, är begrafven. Dessa läsas icke ens vid 40 Universitetet, utan utdelas, såsom konsttermen lyder, mestadels »ad pios usus.» Vetenskaps societetens akter, för öfrigt i all ära, torde också icke räkna många läsare utom Societeten och Vetenskapsakademien i Petersburg. En Litteraturtidning skulle föga bära sig. Någon sådan utgifves också icke. Men ett blad af blandadt innehåll, hvaribland litterära kritiker och afhandlingar kunde ingå till betydligare del, med tillräckligt utrymme och framförallt med namngifven redaktion och medarbetare, skulle säkert af allmänheten med välvilja mottagas. Vi tro också icke, att ett pris af 4 à 5 R:1 S:r skulle inskränka bladets debit, förutsatt att det egde ett deremot svarande utrymme. Och ännu ett väsendtligt vilkor: boktryckaren borde för bladet icke vara annat än 50 boktryckare. Ty endast sålunda kan redaktionen hafva någon ersättning för sin möda och ega medel att honorera insändare och medarbetare. Täflan i förläggareväg är i vårt land så ringa, att hvarje Tidning med 500 prenumeranter, äfven utan betalda annonser, kan afräkna minst halfva inkomsten såsom redaktions arfvode. Och hvarje exemplar deröfver ger en behållning af 170 till 180 P. C.

Skall väl ingen yngre man vid Universitetet finnas, som lyssnar till vårt i sanning oegennyttiga råd och för sitt företag söker vinna äldre och yngre akademiska lärares benägna medverkan. Det är sant: tiden är icke fallen för att lyssna till auktoriteter. Men ett sådant blad skulle dock kunna vinna en viktig talan och visa annonsbladen från seden att vilja gälla för verklig litteratur, äfvensom lära den läsande allmänheten skatta någon annan själaspis än den tiden och all tanke derpå fördrifvande. Väl är också en tidningsredaktör mera än hvarje annan skriftställare blottställd för hvarjehanda anfall och tillmälen. Men om vi våga åberopa vår ringa erfarenhet, så åter man dervid med god aptit och sofer lika godt som förr. Det smygande förtälet kan förderfva, men det offentliga ordet dödar icke. Och obemärkthetens lugn bör just icke vara det mål, vetenskapsmannen eftersträfvat. 10

111 OM PRESTBILDNINGEN I SVERIGE.

Saima n:o 26 och 29 27. VI och 18. VII 1844

För kort tid sedan omnämndes i detta blad en insänd artikel i Svenska Biet, som rörde kyrkan och presterskapet i Sverige och innehöll det hittills oerhörda påstående, att den förra i sitt närvarande skick icke gjorde tillfyllest hvarken för folkets religiösa behof eller dess intellektuella och sedliga bildning. Sv. Biet införde denna artikel med uppenbar försagdhet och lofvade blott framdeles lemna anmärkningar, som skulle mildra Ins-s påstående. Nu har en ny Insändare, sjelf prest, uppträdt i samma Tidning såsom den förras motståndare. Men denne börjar förunderligt nog med följande medgifvanden: 20

1:o »Att predikosjukan är en explosion af allmogens af sina (dess?) prester otillfredställda andeliga behof, och att presterna mera syfta på de bildades förnöjande, än på den obildade allmogens upplysning, d. ä. ingenderas uppbyggelse, blott på ett tillfredställande af en antagen predikoslentrians fordringar. 2:o »Att presterskapet så godt som intel befattar sig med undervisningen.» 30

3:o »Att det ännu icke är någon Svensk lag, som bjuder, att hvarje yngling, hvarje Svenskt barn skall genomgå en viss själens öfning, för att värna sig och menskligheten för de invaderande fienderna, vidskepelse och broit, och att (om denna lag än utkommit) kontrolerna för dess efterlefnad, så länge prestbildningen är den samma som förr, dock ej äro tillräckliga.» 40

Till det första af dessa medgifvanden tillägger denna Ins.: »De predika icke, hvad de sjelfva känna och lefva i. Utan hvad de veta af dogmatikens innehåll, det framställa de efter retorikens reglor. Derigenom hafva predikningarne blifvit krior; och kriorna hafva sedan i sin ordning jagat folket ur templet. De bildade behöfva dessa icke ock förakta dem; de obildade säga; det tjenar oss till intet att gå i kyrkan, ty presternas tal är lämpadt efter deras gelikar, men har icke afseende att upplysa den råde bonden». Och sedan han till den andra punkten upplyst: att »sex à tio veckors s. k. nattvards läsning 3-4 timmar två dagar i veckan, eller de årliga husförhören, der större delen af tiden från klockan 9 f. m. till 2-3 e. m. upptages med uppskrifvande af ut- och inflyttade personer, barnens färhörande i innanläsning, drengars och pigors i utanläsning, icke kan kallas folkundervisning», säger han ytterligare om predikningarne, att »de inskränka sig ofta till exklamationer och deklamationer af fraser med kristlig färg, men utan kristligt 50